

CONSILIUL DE PRESĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Percepția plagiatului în mediul jurnalistic

Rezultatele unei cercetări

Ministry of Foreign Affairs
of Denmark
DANIDA

Această publicație este realizată de Consiliul de Presă din Republica Moldova cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA prin intermediul Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est-Europene, Guvernului Suediei, Sida sau Ministerului Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA.

I. Informații generale despre cercetare

1.1 Justificare

Plagiatul, adică însușirea neautorizată a unor creații străine și prezentarea lor drept creație personală¹, este subiectul unor prevederi speciale ale documentelor de autoreglementare jurnalistică. Astfel, Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova² (art. 2.4) stabilește că „Jurnalistul respectă dreptul de autor. Preluarea fără cost a materialelor jurnalistice se realizează în limita maximă de 500 de semne, dar fără a depăși jumătate din articolul sau știrea preluată. În mod obligatoriu, în aceste cazuri, trebuie citată sursa și autorul informației, iar în cazul portalurilor informaționale trebuie indicat și linkul direct la sursă. Preluarea integrală se poate realiza doar în condițiile unui acord încheiat cu deținătorul drepturilor” (în vechea redacție a Codului, art. 16: „Jurnalistul prețuiește și apără drepturile profesionale ale colegilor săi, respectă legile concurenței loiale. Jurnalistul respectă și obligă la respectarea drepturilor de autor, care decurg din orice activitate de creație. Plagiatul este inadmisibil. Jurnalistul va face trimiteri la numele autorului, ori de câte ori va face uz, într-un fel sau altul, de o lucrare a colegului său”³). La rândul său, Codul de conduită al radiodifuzorilor⁴ specifică că plagiatul este „una dintre cele mai mari și serioase abateri de la deontologia profesională” (art.33). Ghidurile de bune practici jurnalistice de asemenea conțin recomandări la această temă. De exemplu, în Ghidul de Stil cu norme etice pentru jurnaliști⁵ (pag. 35): „Nu vom prelua materiale (texte sau fotografii) fără să avem acordul autorului sau (după caz) publicației (sursei). Vom respecta drepturile de autor ale colegilor, vom face trimiteri la numele autorului ori de câte ori vom face uz de o lucrare a altcuiva. Plagiatul este inadmisibil. Nu vom imprima, multiplica sau distribui anumite materiale, dacă nu vom avea un acord (verbal sau în scris) cu autorul acestora în ceea ce privește drepturile conexe”.

Din păcate, plagiatul nu a fost eliminat din practica mediatică autohtonă. Dimpotrivă, experiența de examinare a plângerilor de către Consiliul de Presă din R. Moldova arată că numărul și intensitatea cazurilor de preluare neautorizată a conținutului editorial (plagiat) a crescut. Anterior, fenomenul plagiatului nu a fost investigat în mod special. Din acest motiv, actualmente, există o insuficiență de date statistice și pe plan național, și pe plan local/regional.

Prezentul studiu a fost elaborat de către Consiliul de Presă din R. Moldova și răspunde nevoii de a cunoaște dimensiunea, formele de manifestare și cauzele apariției fenomenului, necesară elaborării unor strategii de prevenire și excludere a acestuia din activitatea cotidiană a breslei jurnalistice.

1.2 Obiective

Prezenta cercetarea a avut următoarele obiective:

- 1) să determine gradul de percepție a plagiatului de către breasla jurnalistică (dimensiune gnoseologică);
- 2) să constate atitudinea breslei jurnalistice față de plagiat (dimensiune axiologică);
- 3) să stabilească nivelul de răspândire a plagiatului și să identifice modalități de excludere a acestuia din practica profesioniștilor domeniului (dimensiune praxiologică).

1.3 Metoda de cercetare

Metoda de cercetare în vederea atingerii obiectivelor propuse, utilizată de Consiliul de Presă, a fost ancheta prin chestionar, în cele mai dese cazuri, față în față cu respondentul. Ancheta a cuprins un chestionar din 21 de întrebări (itemi) cu variante de răspuns, grupate în trei blocuri.

Primul bloc al chestionarului a cuprins opt întrebări, după cum urmează:

1. *Ce știți despre fenomenul plagiatului la modul teoretic?*
 - a) suficient de multe
 - b) cate ceva
 - c) nimic
 - d) altceva
2. *În viziunea Dvs, ce este plagiatul?*
 - a) încălcarea normelor juridice
 - b) încălcarea normelor deontologice
 - c) activitate obișnuită
 - d) altceva
3. *Plagiatul este practicat în mediul jurnalistic din Moldova?*
 - a) cu siguranță, da
 - b) cu siguranță, nu
 - c) îmi vine greu să răspund

¹ <http://dexonline.ro/definitie/plagiat>

² http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/fisiere/Cod_deontologic_al_jurnalistului_din_Republica_final.pdf

³ http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/CODUL_PRINCIPIILOR_ETICA_PROFESIONALA.pdf

⁴ http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/Codul_de_conduita_al_radiodifuzorilor.pdf

⁵ http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/ghid_final.pdf

4. În ce măsură este practicat plagiatul în mediul jurnalistic din Moldova?
- foarte mare
 - mare
 - mică
 - foarte mică
 - deloc
 - îmi vine greu să răspund
5. Cunoașteți colegi de breaslă care practică plagiatul?
- da
 - nu
 - îmi vine greu să răspund
6. Câți colegi de breaslă cunoașteți că practică plagiatul?
- foarte mulți
 - mulți
 - puțini
 - foarte puțini
 - niciunul
 - îmi vine greu să răspund
7. În care tipuri de mass-media plagiatul este practicat cel mai des?
- în presa scrisă
 - în presa electronică
 - în presa on-line
 - în toate mediile
 - îmi vine greu să răspund
8. Din ce cauze apare plagiatul?
- din ignoranță profesională (fără intenție)
 - cu bună știință
 - din lene profesională
 - din lipsă de timp
 - din lipsă de onestitate
 - din necunoașterea eticii profesionale
 - din deficiențe de educație
 - altceva

Răspunsurile la întrebările din primul bloc urmau să indice gradul de înțelegere, la modul teoretic, al plagiatului ca fenomen. Trei întrebări din acest bloc – 1, 2 și 8, au permis respondenților să le considere întrebări deschise. Raționamentul primului bloc de întrebări a urmat logica: un fenomen poate fi judecat numai dacă este cunoscut și înțeles.

Blocul al doilea al chestionarului a cuprins trei întrebări, după cum urmează:

1. Ce atitudine aveți față de plagiat, ca fenomen?
- categoric negativă
 - „rău necesar”
 - neutră
 - nu mă privește și nu mă interesează
 - altceva
2. Ce atitudine ați avea față de un coleg de lucru, care ar practica plagiatul?
- categoric ostilă, nu l-aș mai recunoaște de coleg de breaslă
 - dojenitoare
 - nu s-ar schimba atitudinea
 - nu m-ar interesa
 - compătitoare
 - l-aș înțelege, că și eu, uneori, recurg la plagiat
 - altceva
3. Cum ați proceda, dacă ați descoperi că cineva dintre colegii de breaslă v-a plagiat?
- aș face cazul public
 - l-aș da în judecată
 - aș solicita să fie discutat cazul la Consiliul de Presă/la Consiliul de Etică
 - aș discuta cu el între patru ochi
 - nu aș întreprinde nimic
 - altceva

Răspunsurile la întrebările din blocul al doilea urmau să profileze atitudinea respondenților față de plagiat ca fenomen. Fiecare întrebare din bloc putea fi acceptată ca întrebare deschisă.

Blocul al treilea al chestionarului a cuprins 10 întrebări, după cum urmează:

1. *Ați practicat plagiatul, și cât de des?*
 - a) da, destul de des
 - b) da, uneori
 - c) nu, niciodată
 - d) îmi vine greu să răspund
2. *Dacă ați practicat plagiatul, ce s-a întâmplat mai departe?*
 - a) am fost sancționat
 - b) cazul/cazurile nu au fost descoperite
 - c) nimic
 - d) practic plagiatul în continuare
 - e) altceva _____
3. *Ați fost plagiat de către colegii de breaslă?*
 - a) da, des
 - b) da, rar
 - c) da, o dată
 - d) nu
 - e) nu știu, nu urmăresc
4. *Dacă ați fost plagiat, cum ați soluționat cazul?*
 - a) în instanță
 - b) între patru ochi
 - c) nicicum
 - d) altceva _____
5. *Cine, de regulă, descoperă cazurile de plagiat?*
 - a) managerul/managerii din eșalonul superior
 - b) managerul/managerii din veriga medie
 - c) jurnaliștii de rând
 - d) oricine dintre angajații redacției
 - e) cineva din afara redacției
 - f) cel plagiat
 - g) îmi vine greu să răspund
6. *În ce mod este semnalat un caz de plagiat în interiorul colectivului dvs. redacțional?*
 - a) în mod public, la ședințe de redacție
 - b) în mod individual, i se incriminează plagiatorului
 - c) în nici un mod, chiar dacă devine cunoscut cazul
 - d) îmi vine greu să răspund
7. *Cine dintre colegii dvs. de breaslă/de redacție practică mai des plagiatul?*
 - a) începătorii cu studii jurnalistice
 - b) începătorii fără studii jurnalistice
 - c) jurnaliștii cu oarecare experiență de lucru
 - d) jurnaliștii cu mare experiență de lucru
 - e) toți, în egală măsură
 - f) îmi vine greu să răspund
8. *Cât de des în colectivul dvs. redacțional, la ședințele de lucru, plagiatul este temă de discuție?*
 - a) cu regularitate
 - b) deseori
 - c) uneori
 - d) o singură dată
 - e) niciodată
 - f) nu știu
9. *Cum este sancționat plagiatul în colectivul dvs. redacțional?*
 - a) nicicum, deși există
 - b) nicicum, pentru că nu există
 - c) dur, dar continuă să fie practicat
 - d) dur, de aceea este practicat tot mai rar
 - e) dur, de aceea nu mai este practicat
 - f) îmi vine greu să răspund
10. *Cum poate fi contracarat plagiatul?*
 - a) fiecare caz să fie adus la cunoștința publicului larg
 - b) fiecare caz să fie adus la cunoștința breslei jurnalistice
 - c) plagiatorii să fie judecați de breaslă
 - d) plagiatorii să fie excluși din breasla jurnalică
 - e) plagiatorii să fie dați pe mâna procurorilor
 - f) altceva

Răspunsurile la întrebările din blocul al treilea urmau să arate atât nivelul de răspândire a plagiatului în practica mediatică reală, cât și căile cele mai eficiente, în viziunea respondenților, de contracarare a fenomenului. Și în acest bloc trei întrebări – 2, 4 și 10, puteau fi interpretate ca întrebări deschise.

1.4 Eșantion

Ancheta prin chestionar s-a realizat pe un eșantion reprezentativ de 49 de respondenți: 24 de manageri și 25 de jurnaliști din toate tipurile de mass-media din țară – presă scrisă cu acoperire națională și locală/regională; presă electronică (radio și tv); agenții de presă; site-uri/portali informaționale.

1.5 Profilul respondenților

Reprezentativitate respondenți-manageri:

nr.	tip media	Nr. respondenți	instituții mediatice reprezentate
1.	Presă scrisă	11	Adevărul, Jurnal de Chișinău, Panorama, Moldavskie Vedomosti, Aquarelle, Cuvântul, SP, Observatorul de Nord, Unghiul
2.	Televiziuni	6	TV Moldova 1, Prime TV, TV Găgăuzia, Impuls TV, TV Studio L, TV Drochia
3.	Stații radio	3	Radio Chișinău, Radio Media, Radio Ploaia de Argint
4.	Agenții de Presă	2	Moldpress, Info-Prim Neo
5.	Site-uri/portali	2	Unimedia.md; Hotnews.md

Reprezentativitate respondenți-jurnaliști:

nr.	tip media	Nr. respondenți	instituții mediatice reprezentate
1.	Presă scrisă	12	Adevărul, Jurnal de Chișinău, Moldavskie Vedomosti, Aquarelle, Cuvântul, SP, Gazeta de Sud, Unghiul
2.	Televiziuni	4	Prime Tv, Tv Studio L, Tv Drochia
3.	Stații radio	3	Radio Moldova, Radio Chișinău, Radio Noroc
4.	Agenții de Presă	6	Moldpress, Infotag, Info-Prim Neo

1.6 Limitele cercetării

Prin cercetarea efectuată s-a realizat o evaluare generală a fenomenului și nu una detaliată. Este de presupus că nu toți subiecții chestionați au răspuns sincer și obiectiv. Numărul de respondenți investigați este redus în comparație cu numărul profesioniștilor din domeniul mediativ. Totuși, cercetarea permite a întrevădea tendințe existente în breasla jurnalistică cu referire la fenomenul plagiatului.

1.7 Perioada cercetării

Luna ianuarie 2012

1.8 Autori

La solicitarea Consiliului de Presă din R. Moldova, prezentul studiu a fost elaborat de expertul în domeniul mass-media **Ion Bunduchi**, director executiv al Asociației Presei Electronice APEL.

La elaborarea studiului au contribuit: **Irina Popa**, **Ina Gurduza** și **Alina Jalauc**, studente la Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova.

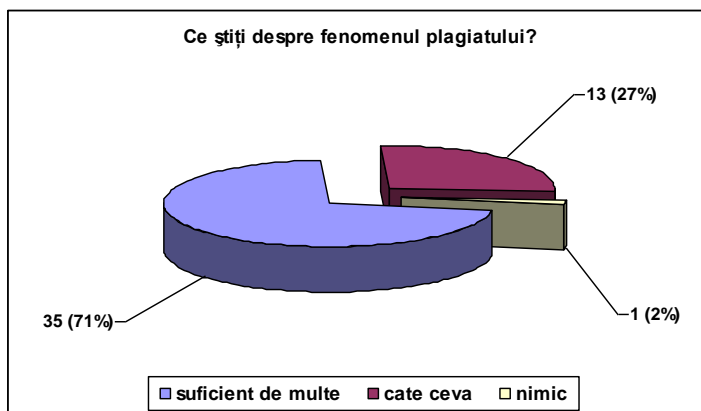
II. Prezentarea și interpretarea datelor relevante ale cercetării

2.1 Rezultatele anchetei prin chestionar

2.1.1 Dimensiunea gnoseologică

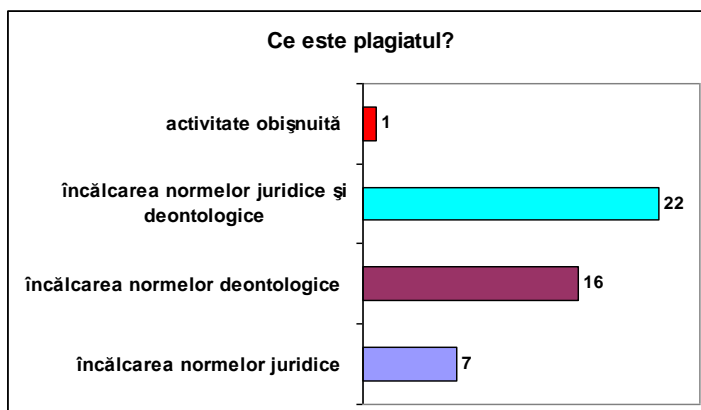
La prima întrebare, vizând posedarea cunoștințelor teoretice despre plagiat, majoritatea respondenților (71%) au răspuns că știu suficient de multe despre fenomen; 27 la sută – că știu „câte ceva” și un singur respondent, din rândul jurnaliștilor – că nu cunoaște nimic (vezi *Diagrama 1*). Totodată, răspunsurile au arătat că, din 24 de manageri, 17 știu suficient de multe, iar alți 7 – câte ceva despre fenomenul plagiatului.

Diagrama 1

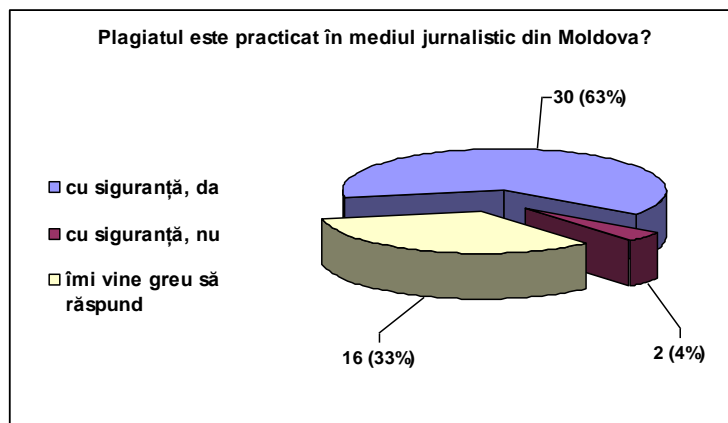
La întrebarea „Ce este plagiatul?” nu toți respondenții au putut să se pronunțe univoc. Totuși, cea mai mare parte dintre cei care au răspuns – 22, consideră că plagiatul este „încălcarea normelor juridice și deontologice”. Pentru 16 respondenți plagiatul constituie doar încălcarea normelor profesionale, iar pentru 7 – doar încălcarea normelor juridice. Un singur respondent, din mediul jurnaliștilor, a răspuns că plagiatul, de fapt, este „o activitate obișnuită” (vezi *Diagrama 2*). De menționat că managerii și jurnaliștii, în cazul primelor trei variante, au dat aproximativ același număr de răspunsuri.

Diagrama 2

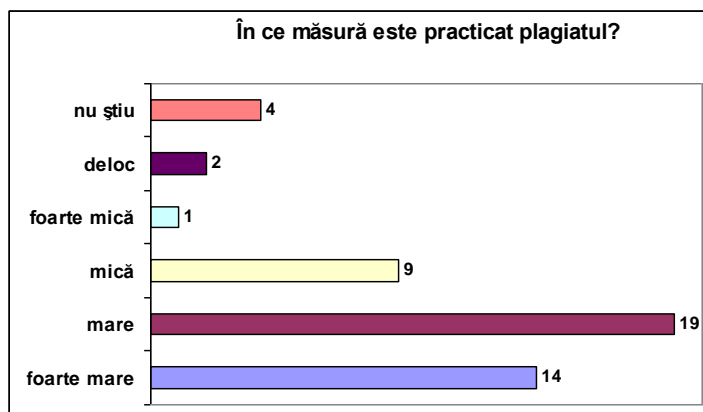
Aproape două treimi dintre respondenți (63%), între care 11 manageri și 19 jurnaliști, au siguranța că plagiatul este practicat în mediul jurnalistic din Moldova; 4 la sută consideră că fenomenul lipsește, iar fiecărui al treilea i-a fost greu să se pronunțe (vezi *Diagrama 3*). Între respondenții cărora le-a fost greu să dea un răspuns univoc 12 sunt manageri, iar 4 – jurnaliști.

Diagrama 3

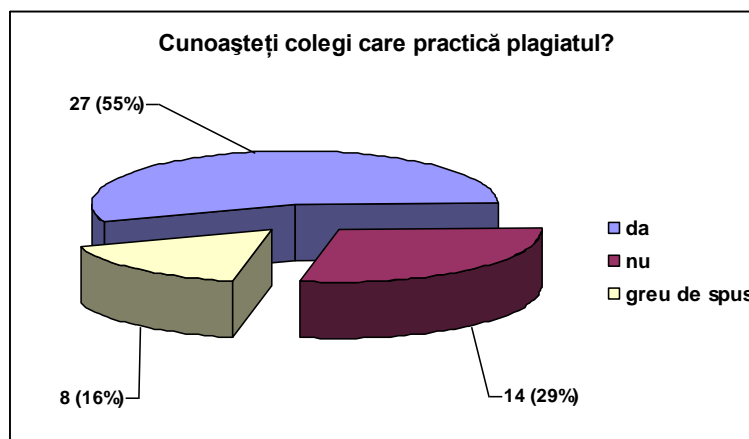
33 din 49 de respondenți consideră că plagiatul este practicat în mediul jurnalistic din Moldova în măsură mare și foarte mare, iar alții 10 – că în măsură mică și foarte mică (vezi *Diagrama 4*). În toate variantele răspunsurilor managerilor și jurnaliștilor s-au împărțit cam în jumătate.

Diagrama 4

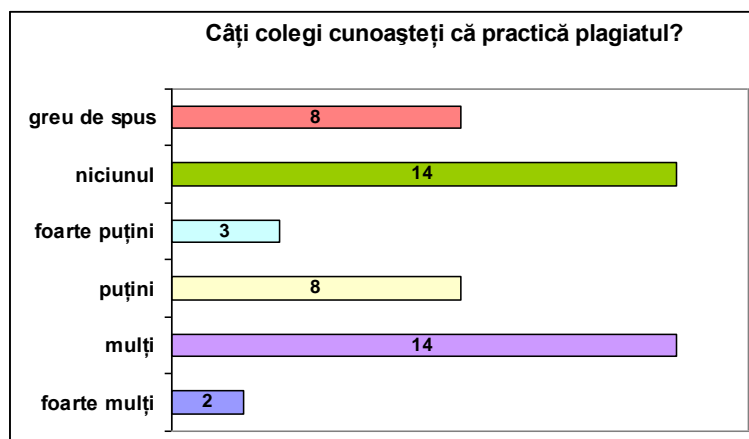
Mai mult de jumătate din numărul respondenților (55%) cunosc colegi de breaslă care practică plagiatul; aproape o treime – nu cunosc ca cineva dintre colegi să practice plagiatul, iar fiecare al 6-lea nu a putut să răspundă cu siguranță (vezi *Diagrama 5*). Din 27 de respondenți care au răspuns afirmativ la întrebare, 11 sunt manageri. Dintre respondenții care au indicat a doua și a treia variantă de răspuns, exact jumătate sunt manageri.

Diagrama 5

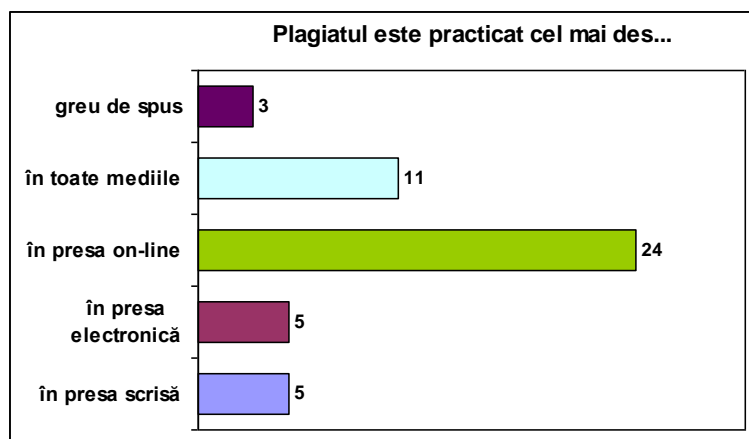
O treime din numărul respondenților (16), dintre care jumătate sunt manageri, cunosc mulți și foarte mulți colegi de breaslă care practică plagiatul. 11 respondenți cunosc puțini și foarte puțini colegi, dar care practică, totuși, plagiatul. 8 dintre respondenți nu au putut să se pronunțe cu toată claritatea, ceea ce nu înseamnă în mod obligator că nu ar cunoaște pe cineva dintre colegi, mulți sau puțini, care ar practica plagiatul. 7 manageri și 7 jurnaliști din rândul respondenților au răspuns că nu cunosc pe nici un coleg, care s-ar ocupa cu plagiatul (vezi *Diagrama 6*).

Diagrama 6

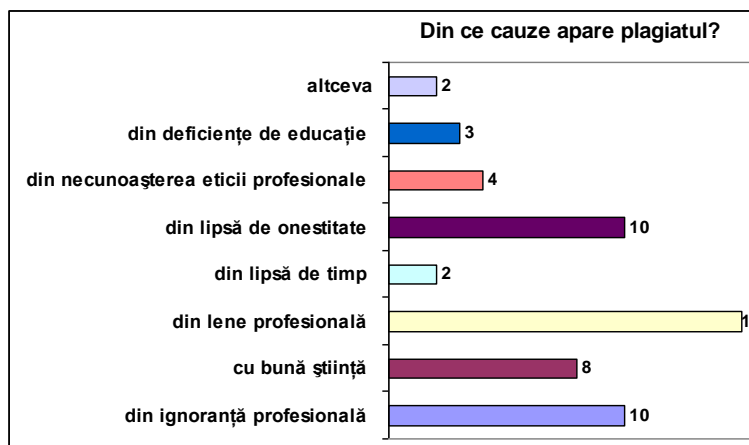
11 respondenți consideră că plagiatul este practicat în toate tipurile de media din țară. Jumătate din numărul total de respondenți au convingerea că cel mai des plagiatul este practicat în jurnalismul on-line. 5 respondenți cred că acest fenomen este cel mai des întâlnit în presa scrisă, iar alții 5 – că la radio și televiziune (vezi *Diagrama 7*).

Diagrama 7

Între cauzele apariției plagiatului respondenții au indicat, în ordine descrescătoare: lenea profesională, ignoranța profesională și lipsa de onestitate, intenționalitatea conștientă, necunoașterea eticii jurnalistice, deficiențele de educație și lipsa de timp (vezi *Diagrama 8*). Între alte cauze au fost indicate: „goana după profit cu orice preț, chiar și cu încălcarea eticii jurnalistice”; „pentru a se evidenția pe cont străin”.

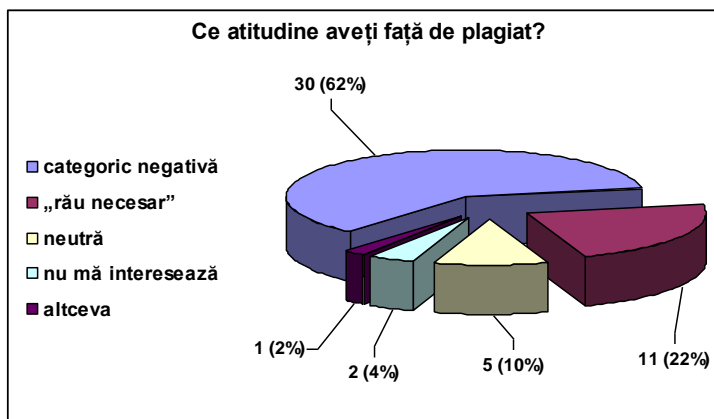
Diagrama 8

2.1.2 Dimensiunea axiologică

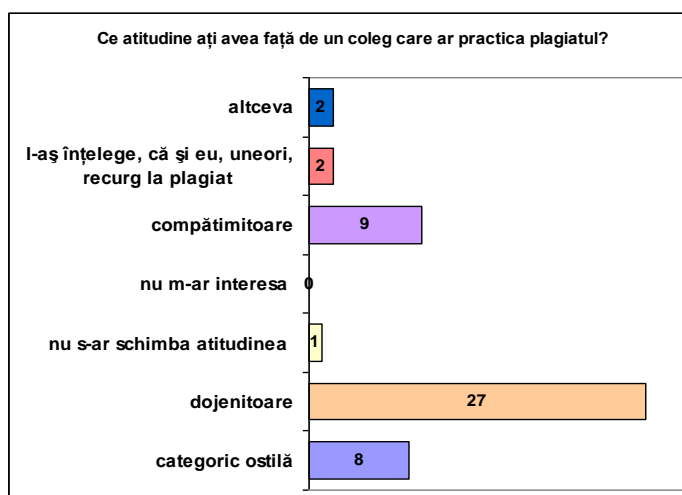
Respondenții au demonstrat, prin răspunsuri, atitudine diferită față de fenomenul plagiatului, care, s-ar părea, ar trebui să fie condamnat fără rezerve. Astfel, aproape două treimi au răspuns că manifestă o atitudine categoric negativă față de plagiat; 11 îl consideră drept „rău necesar”, inclusiv 6 manageri. Alții 7 – fie că nu au atitudine, fie că nu-i interesează subiectul (vezi *Diagrama 9*). De menționat că ambele răspunsuri „nu mă interesează” le-au dat respondenți-manageri.

Diagrama 9

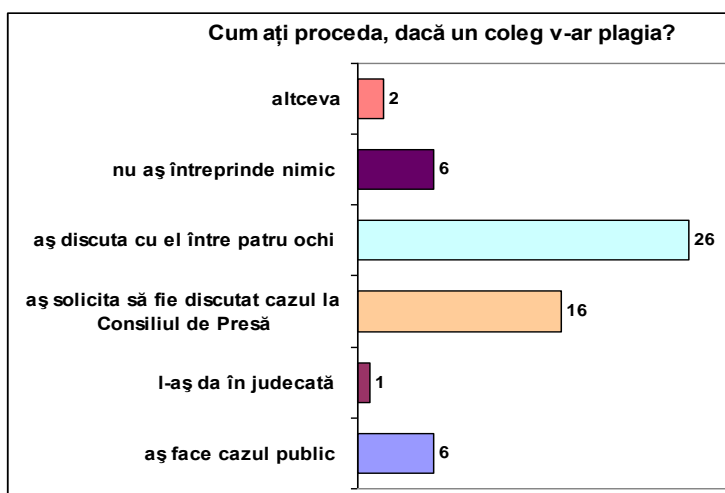
La întrebarea: „Ce atitudine, la modul ipotetic, ați avea față de un coleg de redacție, care ar practica plagiatul?”, cei mai mulți respondenți – 27, au răspuns „dojenitoare”; alții 9 – „compătimitoare” și 8 – „categoric ostilă”, încât nu și-ar mai recunoaște colegul de coleg. Dar, în afara răspunsurilor invocate care, deși sunt diferite, oricum conțin nuanțe condamnatoare, au fost înregistrate și răspunsuri care nu lasă loc nici pentru intenția de a contracara fenomenul. De exemplu, un respondent nu și-ar schimba atitudinea, iar doi – l-ar înțelege pe plagiator ca pe un „confrate” sau ca pe un complice la aceeași faptă (vezi *Diagrama 10*). Vom preciza că răspunsul „nu s-ar schimba atitudinea”, unul din cele două răspunsuri „l-aș înțelege, că și eu, uneori, recurg la plagiat” și 4 din 9 răspunsuri „compătimitoare”, sunt date de respondenți-manageri.

Diagrama 10

Un singur respondent ar apela la instanțele de judecată, dacă ar descoperi, că a fost plagiat de către vre-un coleg de breaslă. Cei mai mulți – 26, ar prefera să discute cu plagiatorul între patru ochi, iar alții 16 – ar solicita intervenția Consiliului de Presă sau a Consiliului de Etică. Numărul celor care ar face cazul public este egal cu al celor, care nu ar întreprinde nimic (vezi *Diagrama 11*). În rândul celor 6 respondenți care au răspuns că nu ar întreprinde nimic, 3 sunt manageri. Între alte variante de răspuns există unul – „l-aș concedia” și altul – „aș face cazul public, scriind pe facebook”, aparținând unor respondenți-manageri.

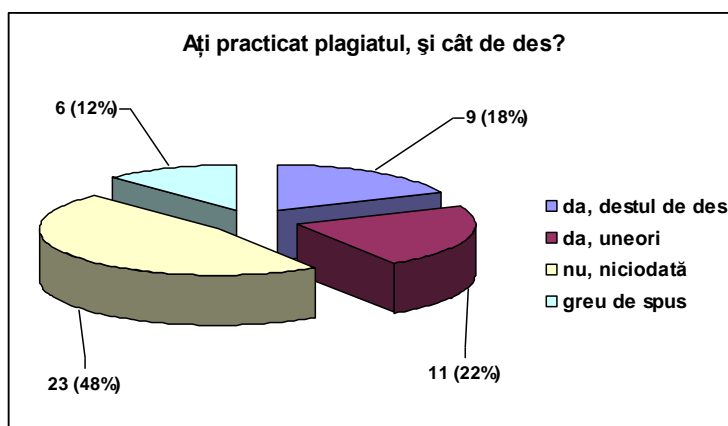
Diagrama 11

2.1.3 Dimensiunea praxiologică

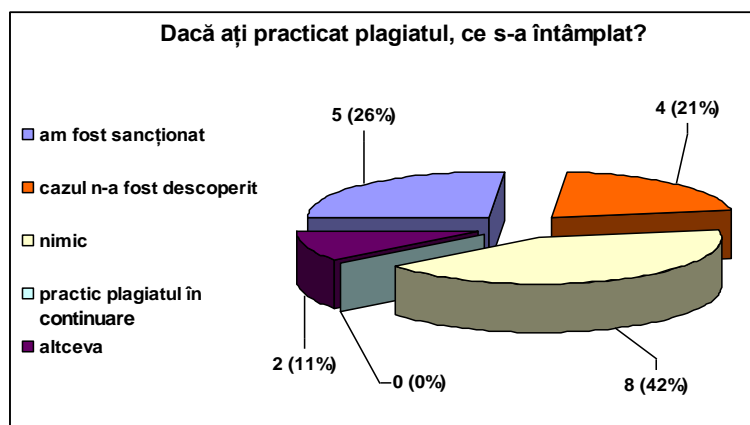
20 din 49 de respondenți au afirmat, în răspunsuri, că au practicat plagiatul, fie destul de des, fie uneori. Aproape jumătate din numărul total (48%), potrivit rezultatelor anchetei, nu au practicat plagiatul niciodată, iar 6 respondenți nu au putut să indice cu exactitate, dacă au practicat plagiatul (vezi *Diagrama 12*). De reținut faptul, că 8 din 9 respondenți care au dat răspunsul „da, destul de des” și 7 din 11, care au răspuns „da, uneori”, sunt respondenți-manageri. 8 răspunsuri „nu, niciodată” aparțin managerilor și 15 – jurnaliștilor.

Diagrama 12

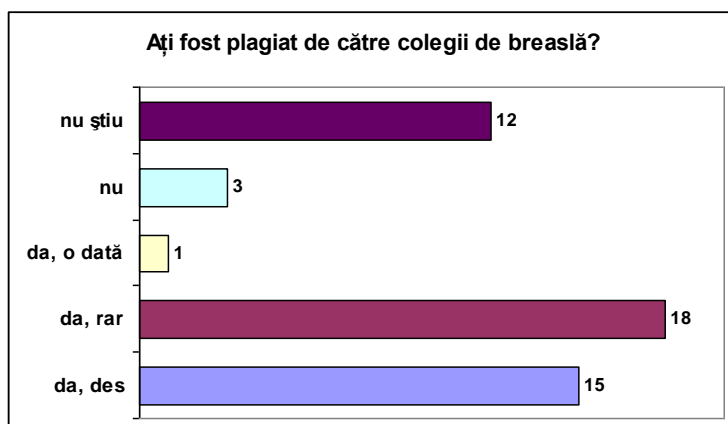
Dintre cei 20 de respondenți, care au afirmat anterior că au practicat plagiatul „destul de des” și „uneori”, la întrebarea: „Ce s-a întâmplat, dacă au plagiat?”, au răspuns 19. Din rândul acestora, 5 au fost sancționați – toți manageri, iar 8 nu au pățit nimic, inclusiv 4 manageri și 4 jurnaliști. În cazul a 4 respondenți – doi manageri și doi jurnaliști - plagiatul nu a fost descoperit și, am putea presupune, că nici nu a încetat (vezi *Diagrama 13*). Între alte variante de răspuns au fost „am soluționat cazul pe cale amiabilă” și „am fost atenționată”, ambele aparținând respondenților-manageri.

Diagrama 13

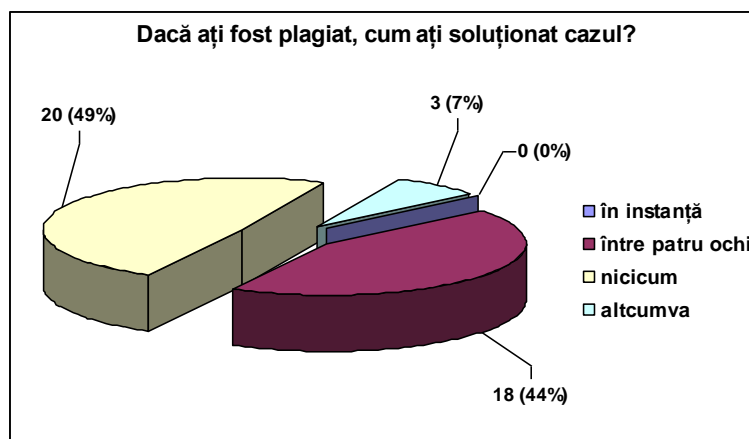
Peste două treimi din numărul respondenților (34) au răspuns că au fost plagiați de către colegii de breaslă, fie des, fie rar, fie o singură dată. Alți 3 – au convingerea că niciodată nu au fost plagiați. 12 dintre respondenți nu urmăresc dacă sunt plagiați (vezi *Diagrama 14*).

Diagrama 14

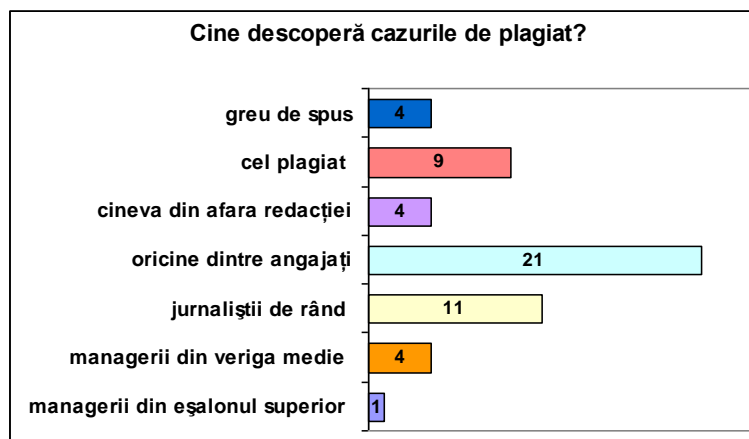
Dintre respondenții care au fost plagiați, jumătate (49%) nu au soluționat cazurile în nici un fel. Restul, au soluționat cazurile de plagiat „între patru ochi” și „altcumva”. Nici un caz de plagiat nu a ajuns în instanță (vezi *Diagrama 15*). 12 din cele 20 răspunsuri „nicum” aparțin respondenților-manageri. Între alte variante de răspuns sunt: „scrisoare de avertizare”; „am făcut cazul public”; „am scris comentarii despre caz”.

Diagrama 15

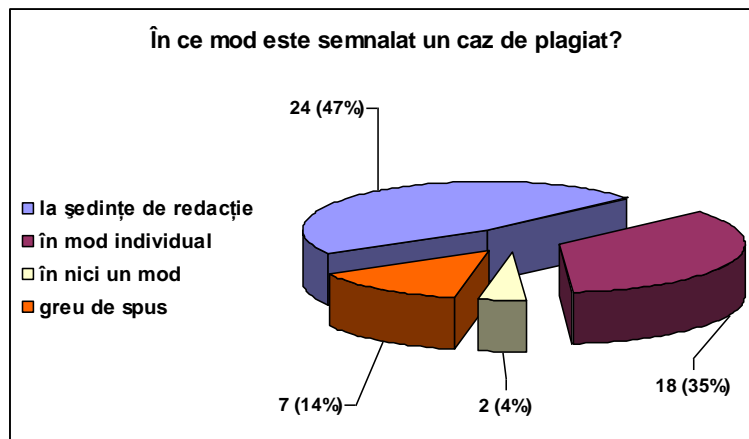
Cel mai des, conform rezultatelor anchetei, cazurile de plagiat sunt descoperite de către oricine dintre angajații redacției, de către jurnaliștii de rând și de către cei care au fost plagiați. Dar se întâmplă, deși mai rar, ca plagiatul să fie descoperit de managerii instituției mediatiche sau chiar de cineva din afara redacției (vezi *Diagrama 16*).

Diagrama 16

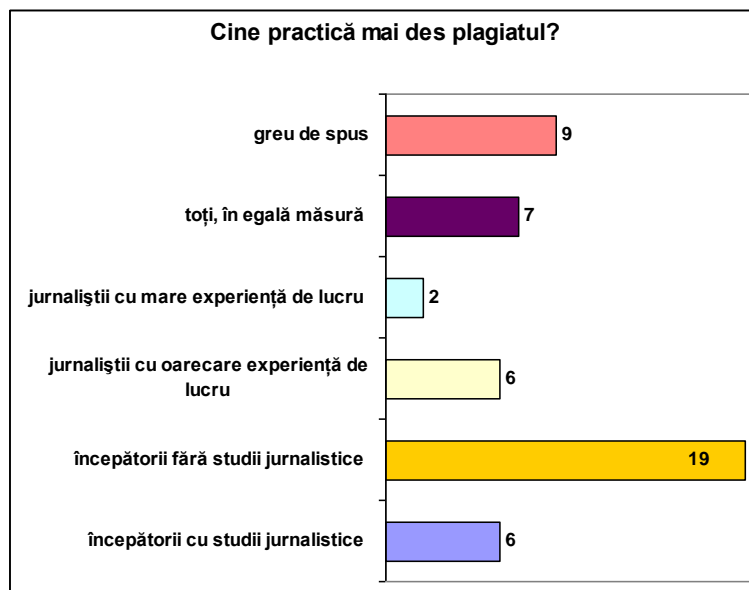
De cele mai multe ori cazurile de plagiat sunt semnalate fie la ședințele redacționale, fie în mod individual, fie și-ntr-un mod, și-n altul (vezi *Diagrama 17*). Faptul că peste o treime din cazuri sunt indicate doar plagiatorului, în mod individual, sugerează ineficiența contracarării plagiatului ca fenomen. Deși puține cazurile (4%) în care plagiatul nu este nicicum semnalat, chiar dacă a fost descoperit, ele, totuși, sunt îngrijorătoare. Unul din cele două răspunsuri „în nici un mod” și 5 din cele 7 răspunsuri „greu de spus”, semnificația cărora este mai aproape de „în nici un mod”, au fost date de respondenți-manageri.

Diagrama 17

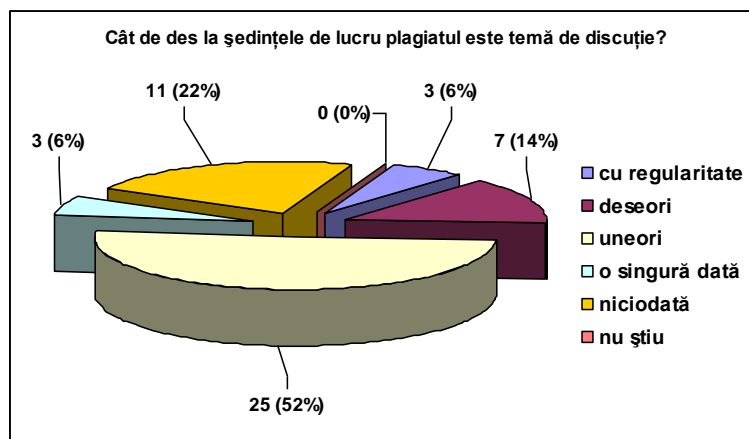
Cei mai mulți dintre respondenți – 19, consideră că plagiatul este practicat mai frecvent de către începătorii fără studii jurnalistice. 7 respondenți au răspuns că plagiatul este practicat de toate categoriile de angajați în domeniul mediatic. Câte 6 răspunsuri au vizat începătorii cu studii jurnalistice și jurnaliștii cu anumită experiență de lucru. Cele mai puține răspunsuri s-au referit la jurnaliștii experimentați, deși acest lucru oricum rămâne regretabil. Cam unuia din 5 respondenți i-a fost greu să identifice categoria de profesioniști care practică cel mai des plagiatul (vezi *Diagrama 18*). 3 din cele 7 răspunsuri „toți, în egală măsură” aparțin respondenților-manageri.

Diagrama 18

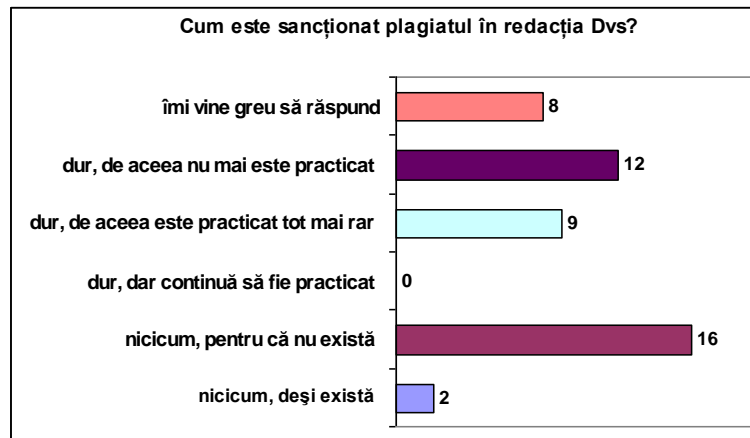
Plagiatul, dacă judecăm după răspunsurile anchetei, este temă de discuție la ședințele redacționale doar ocazional (52%). Răspunsul a 11 dintre respondenți denotă faptul că plagiatul ca fenomen nu a fost discutat niciodată la ședințele de lucru din redacții, iar alți 3 respondenți afirmă că tema respectivă a figurat în ordinea de zi o singură dată. Doar în fiecare al 5-lea răspuns se afirmă că plagiatul este discutat în redacții cu regularitate, sau deseori (vezi *Diagrama 19*). Din 3 răspunsuri „cu regularitate” 2 aparțin respondenților-manageri, iar din 7 răspunsuri „deseori”, respondenților-manageri le revin 6.

Diagrama 19

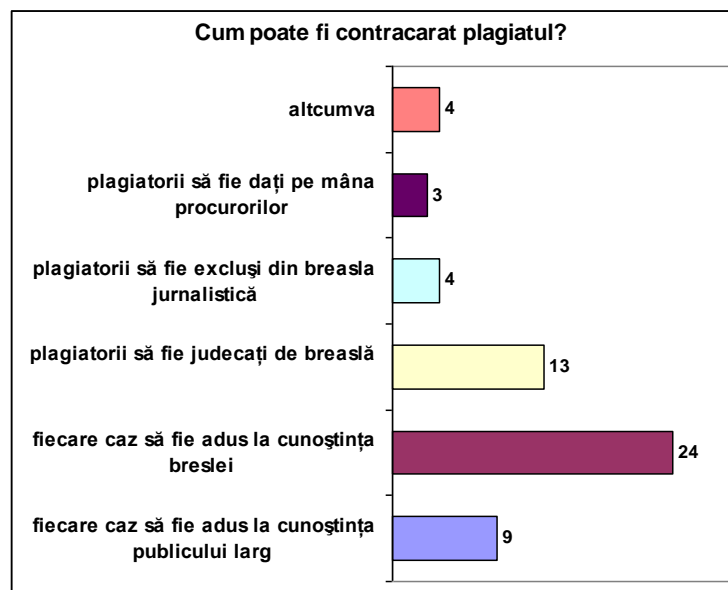
Doi din cei 23 de respondenți, care denotă prin răspunsuri că știu despre sancționarea plagiatului în redacțiile în care lucrează, afirmă că, deși există, plagiatul nu este sancționat în nici un fel; 9 – că este sancționat dur, de aceea practicarea lui a fost diminuată și alții 12 – că sancțiunile dure au condus la dispariția fenomenului (vezi *Diagrama 20*). Unul din cele 2 răspunsuri „nicicum, deși există”, l-a dat un respondent-manager. Și-n cazul celorlalte două variante răspunsurile managerilor și jurnaliștilor s-au împărțit în jumătate

Diagrama 20

Pentru 24 de respondenți soluția contracarării plagiatului ar fi ca fiecare caz să-l cunoască întreaga breaslă. 8 respondenți militează pentru a aduce fiecare caz de plagiat în atenția publicului larg. 3 respondenți consideră că plagiatorii trebuie dați pe mâna procurorilor, iar 13 – că trebuie judecați de breaslă. 4 sunt de părere că plagiatorii merită să fie excluși din breasla jurnalistică (vezi Diagrama 21). De remarcat faptul că în rândul autorilor răspunsurilor „fiecare caz să fie adus la cunoștința publicului larg” predomină respondenți-jurnaliști (6:3), iar în rândul celor care au răspuns „fiecare caz să fie adus la cunoștința breslei” predomină respondenți-manageri (15:9). Respondenții care ar da plagiatorii pe mâna procurorilor sunt 2 manageri și un jurnalist, iar între cei 4 care i-ar exclude pe plagiatori din breaslă, 3 sunt jurnaliști și unul – manager. Răspunsurile la categoria „altcumva” au fost: „lichidarea corupției în sistemul juridic”; „ajustarea legislației”; „să se discute cu mass-media care și-a permis plagiatul”, aparținând respondenților-manageri și „mai puține instituții de presă și salarii mai mari”, aparținând unui respondent-jurnalist.

Diagrama 21

2.2 Concluzii:

- rezultatele anchetei prin chestionar indică asupra existenței unui deficit de cunoștințe despre fenomenul plagiatului în mediul jurnalistic din republică;
- plagiatul este practicat des, în toate tipurile de media și, mai ales, în jurnalismul on-line;
- cauzele practicării plagiatului sunt multiple, inclusiv lenea și ignoranța profesională;
- pentru o bună parte dintre profesioniștii domeniului plagiatul nu este o practică demnă de condamnat, iar atitudinea față de plagiator este una, mai degrabă, compătitoare;
- nu toate cazurile de plagiat sunt descoperite, și nu toate cele descoperite sunt sancționate. În dese rânduri nici cei plagiați nu întreprind nimic pentru a-și proteja drepturile legitime;
- deși este o practică frecventă, plagiatul rareori intră pe agenda ședințelor redacționale, sau lipsește de pe agendă cu desăvârșire ;
- atitudinea neunivocă față de plagiat, inclusiv a unor manageri mediatici, crează premise confortabile pentru plagiatori și nu poate contribui la diminuarea flagelului;
- mediul jurnalistic este dispus mai mult să soluționeze cazurile de plagiat în interiorul breslei, decât prin presiunea opiniei publicului larg.

2.3 Recomandări:

- este stringent necesară diseminarea cunoștințelor despre plagiat în mediul jurnalistic atât la nivel de manageri, cât și la nivel de jurnaliști de rând;
- față de plagiat, ca practică antiprofesională, și față de plagiatori, ca pseudoprofesioniști, trebuie să fie cultivată o atitudine condamnatoare;
- să fie utilizate toate posibilitățile de contracarare a fenomenului, inclusiv prin aducerea cazurilor de plagiat în atenția publicului larg și la judecata breslei jurnalistice;
- plagiatul să fie periodic pe agenda ședințelor redacționale, dar și a organismelor de supraveghere a deontologiei profesionale;
- plagiatul să fie obiect de cercetare în mediul jurnalistic, cel puțin, o dată pe an.